

Słowniczek łaciński

- a contrario* – schemat argumentacji zwany wnioskiem z przeciwieństwa
- a libellis* – kancelaria cesarska prowadząca korespondencję z osobami niższych stanów
- a memoria* – kancelaria cesarska prowadząca dziennik cesarski
- ab epistulis* – kancelaria cesarska prowadząca korespondencję z urzędami i osobami wyższych stanów
- ab intestato* – beztestamentowo
- abdycio* – odrzucenie powołania na opiekuna (→ *tutor*) przez kandydata wyznaczonego w testamencie
- acceptilatio* – akt umorzenia zobowiązania zawarty w formie kontraktu stypulacji, w którym wierzyciel oświadcza, że przyrzeczone świadczenie otrzymał
- accessio temporis* – doliczenie czasu posiadania poprzednika prawnego w celu zasiedzenia własności rzeczy
- accidentalia contractus* – → *accidentalia negotii* zwartej umowy
- accidentalia negotii* – elementy czynności prawnej, których brak nie wpływa na jej ważność, ale które mogą zostać dodatkowo zastrzeżone przez stronę lub strony
- accusatio suspecti tutoris* – skarga popularna zmierzająca do odwołania opiekuna, który podstępnie działał z naruszeniem interesów pupila
- actio* – skarga; środek procesowy umożliwiający dochodzenie swych racji przed sędzią; w znaczeniu materialnym także roszczenie tożsame z uprawnieniem; oba znaczenia stosowane były wymiennie w prawie klasycznym
- actio ad exhibendum* – skarga *in personam* o okazanie posiadanego przedmiotu praw, do której legitymację czynną posiada starający się o wytoczenie skargi windykacyjnej (→ *rei vindicatio*), w celu ustalenia strony legitymowanej biernie
- actio ad supplendam legitimam* – wprowadzona przez cesarza Justyniana w 528 r. skarga o uzupełnienie zachowku, jeżeli uprawniona do niego osoba otrzymała ze spadku mniejszą wartość majątkową
- actio aquae pluviae arcendae* – umieszczona w ustawie XII tablic, a następnie przejęta do edyktu pretora skarga o zaprzestanie immisji w postaci spływu wody deszczowej na sąsiedni grunt

actio auctoritatis – przewidziana już w ustawie XII tablic skarga nabywcy mancypanyjnego przeciw zbywającemu mancypanyjnie rzecz na wypadek wystąpienia wady prawnej i odebrania rzeczy kupującemu przez osobę trzecią

actio Calvisiana – skarga przysługująca patronowi w razie dziedziczenia beztestamentowego po własnym wyzwoleniu przeciwko każdemu nabywcy majątku spadkowego, nawet w dobrej wierze, o wydanie rzeczy, stanowiąca remedium na czynności dokonane na szkodę patrona, naruszające jego ekspektywy spadkowe

actio certae creditae pecuniae – skarga *in personam* ścisłego prawa z tytułu udzielonej pożyczki o oznaczonej sumie pieniężną

actio certae rei – skarga *in personam* ścisłego prawa o określonej rzecz

actio commodati – skarga *in personam* dającego w użyczenie (komodanta) przeciw przyjmującemu w użyczenie (komodatariuszowi) dla uzyskania zasądzenia pieniężnego za niezwrócenie rzeczy lub naprawienie szkody wynikłej z jej uszkodzenia (*actio commodati directa*); skarga komodatariusza przeciw komodantowi o zwrot nadzwyczajnych nakładów na rzecz (*actio commodati contraria*)

actio communi dividundo – skarga współwłaścicieli o zniesienie i podział własności proporcjonalnie do ich udziałów

actio conducti – skarga *in personam* conductora przeciw locatorowi o zasądzenie kwoty pieniężnej na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania kontraktu *locatio conductio* (umowy o dzieło, najmu lub pracy)

actio confessoria – skarga rzeczowa, w wyniku której pozwany zmuszony był uznać istnienie ograniczonego prawa rzeczowego: służebności lub użytkowania; konstrukcyjnie zbliżona do → *rei vindicatio*

actio de aestimato – skarga dotycząca usług pośrednictwa handlowego, odpłatnego kontraktu zbliżonego do zlecenia

actio de dolo – skarga penalna stworzona przez Akwiliusza Gallusa jako *actio in factum*; w braku innej skargi pozwalała na uzyskanie zasądzenia wyrównującego szkodę wynikłą z podstępного działania pozwanego

actio de effusis vel deiectis – skarga *in personam* o charakterze *quasi*-deliktowym skierowana przeciwko osobie zajmującej lokal, z którego wyrzucono lub wylano rzecz, co spowodowało powstanie szkody majątkowej

actio de in rem verso – skarga z kategorii tzw. skarg dodatkowych przysługująca wierzycielowi niewolnika przeciwko jego panu odpowiedzialnemu za wzbogacenie uzyskane z czynności dokonanej przez podwładnego

actio de modo agri – skarga *in personam* o proporcjonalny zwrot części ceny nabytej w drodze → *mancipatio* nieruchomości, gdy rzeczywista powierzchnia gruntu nie odpowiada przyrzeczeniu

actio de pauperiae – skarga o zapłatę odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez zwierzę; alternatywnie właściciel zwierzęcia mógł zwolnić się z odpowiedzialności przez jego wydanie poszkodowanemu; skarga konstrukcyjnie zbliżona do → *actio noxalis*

actio de peculio – skarga *in personam* z kategorii tzw. skarg dodatkowych (→ *actiones adiecticiae qualitatis*) przysługująca osobie trzeciej dokonującej czynności prawnej z niewolnikiem albo *filius familias* wyposażonych w → *peculium* o zaspokojenie jej wierzycielności do wysokości wartości *peculium*; skarga kierowana była przeciwko sprawującemu władzę → *pater familias*

actio de tigno iuncto – skarga penalna właściciela materiału budowlanego (drewnianej belki) wykorzystanego do wzniesienia budynku na cudzym gruncie przez inną osobę, której przyznanie było niezależnie od wykazania złej woli wznoszącego budynek

actio depositi – skarga *in personam* deponenta przeciw depozytariuszowi o zwrot przechowywanej rzeczy lub naprawienie szkody (*actio depositi directa*), jak i skarga przysługująca